

УДК 37.011.3

Антонюк Олена Іллівна

доктор філософії, викладач кафедри мовної та психолого-педагогічної підготовки,
Одеський національний економічний університет (Україна)

КОУЧИНГ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦЯ В СИСТЕМІ ОСВІТИ

JEL classification: A290

Одним із важливих пріоритетів в діяльності закладів освіти є не лише професійний, але й особистісний розвиток здобувачів освіти.

Основу будь-якого фахівця складає його особистість. Як особистість фахівця взагалі, так і його провідні риси особистості та фахівця формуються в процесі набуття саме професійної освіти.

Особистість фахівця – це соціально зумовлена система провідних якостей людини, що включає найсуттєвіші соціальні та професійно важливі якості, риси та прояви, які формують суб'єкта професійної діяльності, індивідуального, соціального та професійного буття у соціально-професійному середовищі [1].

Становлення особистості фахівця запропоновано розглядати як багаторівневий соціально-психологічний феномен, що характеризує складний, неперервний процес активної взаємодії особистості та середовища, внаслідок якої здійснюється його становлення, самовизначення у професійній діяльності, професійний саморозвиток та самореалізація [1; 2].

Провідними якостями, рисами та проявами особистості фахівця, вважаємо, є такі: свідомо активність, безпосередньо спрямована на професійну діяльність; ступінь сформованості провідних психічних властивостей та якостей як представника певного професійного середовища та конкретного фахівця; це, насамперед, сформованість професійної свідомості та самосвідомості, фахової Я-концепції, системи індивідуальних цінностей професійної діяльності та фахового буття; свідомо цілеспрямована саморегуляція; готовність і здатність нести усвідомлено повну відповідальність за результати, а також і наслідки своїх дій, вчинків, поведінки і діяльності у межах виконання своїх посадових компетенцій. Відповідно, професіоналізм особистості – це якісна характеристика суб'єкта праці, яка відображає високий рівень професійно важливих і особистісних якостей, творчість, адекватний рівень домагань, мотиваційну сферу і ціннісні орієнтації, спрямовані на успішну професійну діяльність [1; 3; 4, с. 62].

Освітній коучинг як підхід до розвитку ґрунтується на гуманістичній психології та зосередженні на навчанні та викладанні, орієнтованому на студентів. Водночас, він ґрунтується і на позитивній психології, у центрі якої знаходиться позитивний потенціал людини (як індивіда і як члена різних людських спільнот). Такі підходи формують культуру навчання, де студенти мають активну роль у власному розвитку, а вчителі більш відіграють роль підтримки, фасилітації (сприяння, заохочення), мотивації.

Його провідною ідеєю є безперервний процес розвитку, вдосконалення, розкриття потенціалу особистості для досягнення максимального результату. Інакше кажучи – виявити та реалізувати потенціал особистості; навчити використовувати всі можливі ресурси для досягнення успіху; знаходити оптимальний варіант дії, що дає змогу при мінімальних зусиллях досягати максимального результату.

Освітній коучинг успішно надає студентам цінні навички встановлення цілей, прагнення та досягнення. Він також допомагає формувати у студента впевненість у собі, віру у власні можливості, адекватну самооцінку, що є підґрунтям високої навчально-пізнавальної мотивації. Окрім того, встановлює особливі відносини між учителем-коучем та студентом, побудовані на діалозі, довірі, партнерстві, взаємоповазі, унікальності особистості; створює середовище підтримки для студента, де всі зацікавлені в його успіхах і беззаперечно вірять у позитивний результат його зусиль.

Освітній коучинг – це також і засіб сприяння, допомоги особистості в пошуку її власних рішень в складній для неї ситуації; технологія, що дозволяє переміститися із зони проблеми в зону ефективного рішення. Освітній коучинг підвищує академічну стресостійкість, заохочує академічну та внутрішню мотивацію студентів, а відтак, застосування його в освітньому процесі має позитивний ефект.

Серед основних ідей концепції освітнього коучингу зазначають такі:

- розвиток особистості як пріоритетний напрям в освіті;
- розкриття потенціалу студента для максимального його використання;
- підвищення рівня продуктивності та якості академічної діяльності;
- допомога у визначенні академічних проблем, передбачуванні перешкод на шляху до успіху, керуванні, пошуку власних рішень або просування у будь-якій складній ситуації (зокрема, управління часом, прокрастинація, підготовка до іспиту);
- допомога у розвитку нових компетентностей та навичок (зокрема, навичок у вирішенні проблем);
- допомога, підтримка, мотивація у навчанні, сприяння зацікавленості у здобутті знань, умінь для досягнення власних цілей;
- підтримка в подоланні значущих академічних невдач та розчарувань, що впливають на мотивацію і прихильність;
- заохочення та підтримка створених студентом рішень, допомога в пошуку оптимальних способів, що дають задоволення вже під час цього процесу;
- збільшення конструктивних ідей: коучинг створює атмосферу, яка заохочує до виникнення конструктивних пропозицій без побоювань, що їх буде висміяно, позитивний обмін ідеями, думками;
- мобільність, швидка й ефективна реакція в критичних ситуаціях;
- постійна діагностика та моніторинг освітнього процесу, що дає змогу враховувати і прогнозувати зміни, які відбуваються у результаті впровадження інноваційних програм і технологій;
- значна гнучкість і адаптивність до змін: в умовах кризи компетентностей, зростаючої конкуренції на ринку освітніх послуг зможе вижити лише гнучкий і адаптивний педагог, готовий до впровадження освітніх інновацій, неперервного розвитку педагогічної майстерності;
- допомога у розкритті внутрішнього потенціалу особистості;
- допомога студенту відшукати й отримати доступ до інших ресурсів з метою навчання і розвитку (наприклад, доступ до джерел інформації, інших фахівців);
- допомога у використанні внутрішніх ресурсів студента: коучинг відкриває багато не виявлених раніше талантів;
- стала мотивація до навчання протягом життя: коучинг передбачає швидке навчання «без відриву від виробництва», причому цей процес дає радість і задоволення та ін. [5, с. 12; 6, с. 173].

Whitmore (2017) [7], творець популярної моделі коучингу GROW, серед інших, виділяє такі переваги застосування коучингу:

- поліпшення продуктивності діяльності;
- навчання, яке надає почуття радості та задоволення;
- поліпшення взаємовідносин у колективі;
- висока еластичність і адаптивність до змін.

Освітній коучинг спрямований на постійний професійний розвиток суб'єктів навчально-виховного процесу, а його мета – учити вчитися, допомагати студенту самостійно засвоювати нові знання, уміння та навички.

Важливими умовами формування особистості вихованця у процесі застосування технології коучингу є професійна компетентність викладача і свідоме, мотивоване, відповідальне ставлення студента. Коучинг, насамперед, передбачає партнерство студента з вчителем-коучем та спільну відповідальність за результати цієї діяльності, що ґрунтуються на баченні майбутнього успішного результату. Викладач як коуч повинен формувати та підтримувати сприятливі соціально-психологічні умови для спільної діяльності [8, с. 99–107].

Література

1. Балахтар В. В. *Психологія становлення особистості фахівця з соціальної роботи* : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра психол. наук : спец. 19.00.05 / Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2019. 49 с. URL: http://psychology-naes-ua.institute/files/pdf/avtoreferat_balahtar_1559153962.pdf (дата звернення: 10.03.2023).
2. Сфімова О. М., Жицька С. А. Коучинг як складова особистісно-орієнтованого навчання у професійній підготовці студентів вищих навчальних закладів. *Науковий огляд*. 2017. № 4 (36). URL: <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/1185> (дата звернення: 10.03.2023).
3. Хмельницька О. Коучинг як сучасна технологія підвищення ефективності навчального процесу. *Young Scientist*. 2017. № 6 (46). С. 315–319. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/6/71.pdf> (дата звернення: 13.03.2023).

4. Шевчук С. П., Шевчук О. С. Коучинг як метод навчання студентів у контексті реформування вищої освіти України. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. 2016. № 269 (257). С. 62–65.

5. Борова Т. Концепція освітнього коучингу. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2011. № 12. С. 12–16. URL: <https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2011-12/11btaecc.pdf> (дата звернення: 13.03.2023).

6. Сидоренко В. В. Діяльність школи педагогічного коучингу в умовах управління децентралізацією освіти в Україні. *Вісник післядипломної освіти*. 2021. № 16 (45). С. 173–193. DOI: [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2021-16\(45\)-173-193](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2021-16(45)-173-193).

7. Whitmore J. *Coaching for Performance : The principles and practice of high-performance leadership*. Nicholas Brealey, 2017. URL: <https://coachinghataroknelkul.hu/wp-content/uploads/2019/03/A-k%c3%b6nyv-Coaching-for-Performance.pdf> (access date: 13.03.2023).

8. Поберезька Г. Г. Коучинг як педагогічна технологія студентоцентричного навчання у ВНЗ. *Технологія і техніка друкарства*. 2018. № 4 (58). С. 99–107. DOI: [https://doi.org/10.20535/2077-7264.4\(58\).2017.126891](https://doi.org/10.20535/2077-7264.4(58).2017.126891).

УДК 159.96; 37.0153.31

Асєєва Юлія Олександрівна

*д. психол. н., доцент, завідувачка кафедри
мовної та психолого-педагогічної підготовки,*

Одеський національний економічний університет (Україна)

Фельдман Павло Русланович

студент 4 курсу, 12 групи, факультету ЦЗВФН,

Одеський національний економічний університет (Україна)

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ЗНАЧЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРОФЕСІЙ ПРИ ПРОФЕСІЙНОМУ САМОВИЗНАЧЕННІ

JEL classification: I200; I390

В останні десятиліття в науці про емоції відбулася революція, яка може спричинити зміну парадигми в теоріях прийняття рішень. Дослідження показує, що емоції є потужними, всепроникними, передбачуваними, іноді шкідливими, а іноді корисними рушійними силами прийняття рішень. У різних областях важливі закономірності з'являються в механізмах, через які емоції впливають на судження та вибір. А одним із перших складних рішень у житті кожної людини є її професійне визначення, побудова власного професійного шляху, визначення свого професійного образу та плану його досягнення. Правильний професійний вибір та позитивне емоційне сприйняття свого вибору є підґрунтям для подальшої успішної діяльності особистості, тому й потребує особливої уваги дослідників.

У процесі вибору особистістю професії професійні установки повинні не тільки обумовити досить раціональне рішення, але й допомогти впоратися з вторинними емоційними проблемами. Активне формування професіогенезу проходить з погляду вікової психології (Л. С. Виготський, Д. Б. Ельконін, Е. Еріксон) у період підліткової кризи, що характеризується: становленням нової самосвідомості, психологічною готовністю до особистісного та професійного самовизначення, розвитком потреб, наявністю моральних установок, ціннісних орієнтирів, тимчасових перспектив, усвідомлення своїх перспектив, потреб, здібностей. Тобто професійне самовизначення підлітка пов'язано з розвитком самопізнання як психічної активності та з формуванням внутрішньої позиції дорослої людини. Професійне самовизначення являє собою формування трудової активності. І означає, що професійне самовизначення пов'язано з формуванням зрілої внутрішньої (професійної, трудової) позиції.

І щоб зробити правильний професійний вибір, ще до моменту професійного самовизначення особа має проаналізувати соціально-економічні умови, потреби держави на момент працевлаштування у обраній професії, порівняти свої можливості, здібності, навички із вимогами до професійної діяльності.